

32174, II, E, 9,

80 kr

Rože in koprive

za

šolo in dom.

I.

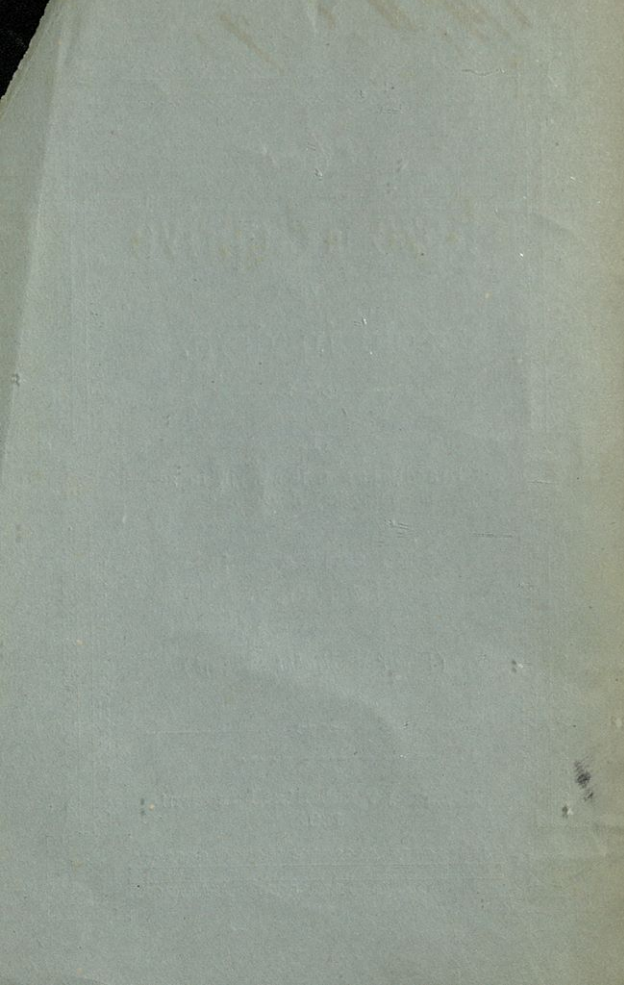
Dva dijaka; trije šolarji, in še
marsikaj družega.

Na svitlo daje
Svitoslav.

Luba Jerom
(V korist dijaški kuhinji.)

V LJUBLJANI.

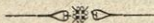
Naprodaj v katoliški bukvarni.
1882.

Rože in koprive

za

šolo in dom.

I.

Dva dijaka; trije šolarji, in še marsikaj družega.

Na svitlo daje
Svitoslav.

(V korist dijaške kuhinje.)

V LJUBLJANI.

Tisk Blaznikovih naslednikov.
1882.

Rose in Koprive

Edinburgh

Slomšek dijak — bogoslovec.

Mnogo se je že pisalo o tem velikem, prečastitem možu; naj mi dragi bralci ne zamerijo, ako jim narisam nekoliko iz življenja Slomšekovega, ko je študiral na gimnaziji in v bogoslovji.

Slomšek je bil po dokončanih ljudskih šolah v Ponikvi, kot naj starejši sin, namenjen za dom. Nekdaj — tako pripoveduje njegov sošolec — je vodil vole, ko je oče oral, vzame knjižico iz žepa in tako pogleda večkrat skrivno vanjo, da bi ga oče ne vidil. Oče vender to zapazi in je bil tako hud, da bi ga bil skörraj kaznoval, rekoč: „Ti boš tukaj kmetoval; le mestni gospodje nosijo sabo knjige. Nikoli več ne smeš knjige saboj prnesti. A njegova mati je bila družih misli. Hotela je, kakor marsikatera slovenska mati, dati sina študirat; zato se je večkrat sperla z možem. Oberne se zatorej do kaplana Pražnikarja, naj bi on posredoval pri očetu Marku, da bi dal sina v Celje v šolo. Kaplan Pražnikar, dobro poznajoč talente dečkove, se je trudil na vso moč, da bi očeta k temu sklepu pri-

pravil, kar se mu je tudi posrečilo. Isti kaplan je mnogokrat govoril Slomšekovim starišem: „Vaš Anton bo še kedaj velik gospod postal.“

Poslovi se res 14letni mladeneč od svoje rojstne hiše l. 1814; stopi še to jesen v celjsko gimnazijo. Kako da se je na gimnaziji učil, tega mi ni skoro treba praviti pri tako slavnem možu, kakor je bil Slomšek. Bil je vedno med prvimi; posebno na gornji gimnaziji je izverstno napredoval. Takrat se je zbudila v njem tudi ljubezen do maternega jezika. Spodbudil ga je k temu tamošnji profesor Zupančič, kateri je svoje učence nagibal, naj izdelujejo doma naloge v slovenskem jeziku. A nobeden ni kazal do tega tolikega veselja kakor naš Slomšek. Neka slovenska naloga se mu enkrat tako po-sreči, da jo je prof. Zupančič v šoli očitno bral in ga je pri tej priložnosti pohvalil. Prigodí se pa, da je bil kmalo potem god nekega profesorja in gosp. Zupančič izbere izmed učencev 3, naj zložé vsak eno pesem v ta namen; eden latinsko, drugi gerško, tretji nemško. Občutljivemu Slomšku je bilo jako žal, da ni tudi on bil izbran, da bi bil napravil slovensko pesem za to slovesnost. In kaj stori? Napravi lepoglasno pesmico, ter na omenjeni dan, ko so že vsi oddeklamovali, prosi profesorja, naj smé še on svojo pesmico povedati. To se mu res privoli, in njegova pesem je tako ginila vse navzoče učitelje in učence, da mu je Zupančič rekel:

„Vi zamorete kedaj še veliko storiti v prid maternemu jeziku, zatoraj vam svetujem, učite in poprimite se marljivo maternega jezika.“ Te besede so zadostovale tako rahločutnemu sercu, kakor je bilo Slomšekovo, in od tega časa se je trudil in učil marljivo maternega jezika, pa njega literature. Dobro se je godilo našemu Slomšku v šoli, a zunaj šole je moral kmalo skusiti grenkosti in težave tega sveta. Dokler mu je živela še mati, pri nji ni imel le samo pribežališa v vsih potrebah in skerbéh, temuč poživiljal se je njegov duh tudi z blagimi njenimi nauki, pesmicami in pripovestmi. Ali prerano mu je umerla dobra mati: 2. jan. 1816, bila je še le 36 lét stara; kako ga je ta zguba zadela, vé le tisti, kteremu je nemila smert pobrala mater v zgodnji mladosti. Sedaj se je pričelo za Antona hudo življenje. Oče, že prej nejevoljen, da sin študira, ni ga hotel več podpirati, da bi študije nadaljeval; slabe letine, hiša brez gospodinje, 5 nedoraslih otrók — to so zares težave, ktere so očetu in Antonu, kot naj starejšemu izmed otrók, mnogo preglavic delale. Toda, dobro materno serce skerbí za otroke, kolikor le more, tudi za prihodnjost; tako je skerbela tudi Slomškova mati za svojega sina na smertni postelji. Prosila je kaplana Pražnikarja, naj jo on namestuje po njeni smerti pri Antonu, naj mu bode skerben vareh. To je blagi gospod obljubil in vestno spolnoval.

Slomšek je od tega časa imel res prav malo podpore od doma; toliko manj, ker prišla je k hiši mačeha in toraj nove skerbi in pri-težnosti. Zato je tudi o počitnicah prebival po večem pri gosp. Pražnikarji, kterega je vedno imenoval svojega naj večjega dobrotnika na zemlji. Pri nekih duhovnih vajah, opominje-vaje duhovne, da naj se usmilijo ubogih dijakov, postavil je samega sebe v zgled, rekoč: „Brez pomoči tako blazega mašnika bi jaz ne bil v šole prišel ter bi ne bil do-segel tega prečastitega stanú.“

Vse te britke skušnje so pa tudi nje-govo serce vedno bolj k Bogu obračale. Spomin na ranjco mater, želja, da bi prej ko mogoče končal šolske nauke, vse to ga je vleklo v samoto, kjer se je samo s knjigami pečal. Po smerti materni Slomšek ni več iskal kacega vedrila tega sveta, ljubil je samoto in pri Bogu je iskal tolažbe in pomoči. Mnogokrat, tako pripovedujejo še sedaj njegovi součenci, so ga našli v cerkvi klečečega s povzdignje-nimi rokami, z naj večjo pobožnostjo moliti (kar je pri sedanji šolski mladini le pre-redko viditi). Tudi o počitnicah bil je bolj samotnen. Naj ljubši mu je bil sprehod na goro sv. Ožbalta, kjer si je izprosil od cer-kovnika cerkveni ključ. Tu je nekaj molil, nekaj se vadil s prižnice govoriti. Radi tega mu je bila ta cerkvica še kot škofu v vednem spominu ter jo je imenoval „središče svojih

mladih spominov“ in je vedno priganjal ondotnega župnika, da bi cerkev popravili in on bi jo potem posvetil, dokler je še živ. Res mu je Bog željo spolnil, da je l. 1856 posvetil cerkvico, katero je sam bogato obdaroval in kjer je pridigoval, kot pastir, dijak in slednjič ko škof. Po dokončani gimnaziji hotel je študirati filozofijo v Ljubljani. Prepočasi pa so mu tekli dnevi, kajti želel je prej ko mogoče — posvetiti se duhovskemu stanu. Kako mu je tedaj serce kipelo, ko je v Ljubljani pri vstopu v „logiko“ (7. šolo) zvedil, da se more v Senju 7. in 8. šola v enem letu dokončati; toraj se nemudoma podá v Senj, da bi še o pravem času tje dospel. Od tam se verne z odličnim spričevalom v Ljubljano, a tu zvé, da to spričevalo ne veljá za tukaj, in zato je moral iti v Celovec, ter je ondi končal še „fiziko“ (8. šolo).

Tako dokončavši svoje študije l. 1821, v katerem letu mu je tudi oče umerl, stopi v celovško semenišče. Ker je bil tako sposoben slovenščine, je na prošnjo vodstva podučeval tudi svoje součence; to mu je bilo v veliko veselje. Med njegovo literarno zapuščino se je našel tudi govor, s katerim je pričel slovenski poduk, pisan s pravo mladeniško navdušenostjo. Bil je v semenišči tudi knjižničar, in kot taki je imel priložnost soznaniti se s cerkvenimi očeti. Te knjige je naj rajši prebiral, ker je bil sam pravi govornik, in ravno

te knjige polne govorniškega duha. V prostih urah je bil naj rajši v knjigarni, prebiraje ss. očete; tu je delal izpiske, ktere je potem dal bogoslovcem, da so jih poslovenjali. Te prestave je potem sam pregledoval in popravljal, in bogoslovci so se jih učili na pamet in v slovenskih urah zglasovali; tako je bila ta slovenska šola tudi nekaka vaja v cerkvenem govorništvu. Zato mu je pa tudi vodstvo po dokončanih študijah dalo prelepo spričevalo za njegove zasluge in njegov trud.

Drugo njegovo veselje o prostih urah je bilo sv. pismo, ktero je kot bogoslovec vse prečital ter posebno gledal na to, da se je soznanil bolj z djanjskim delom njegovim. Še kot škof je mnogokrat govoril z ginjenim srcem o lepih urah, ktere je prebil pri čitanji sv. pisma. Ker je bil tako vnét za sv. pismo, je kot škof posebno obračal skerb na to, da so se bogoslovci bolj ko moč pečali s sv. pismom; zato je tudi postavil red, da se je vsak dan bral oddelek sv. pisma, kterega je sam zaznamoval, in bogoslovci so mu morali dati besedo, da bodo vsaki dan brali del sv. pisma.

Slomšek je bil tedaj že kot bogoslovec bolj podoben zrelemu možu, kakor pa mladenču, ki še vedno vodnika potrebuje. Pečal se je samo s teologičnimi vednostmi in s slovenščino, za drugo se ni mnogo brigal; zato ni čudo, da so se bogoslovci že takrat menili, da bode on še kedaj škof postal. Posvečen je

bil za mašnika po dokončanem tretjem letu 8. sept. 1824. Tudi o tej priliki moramo občudovati njegovo hvaležnost do dobrotnikov; svoje perve sv. maše ni obhajal v Ponikvah, v svojem rojstnem kraji, ampak v Ulimlji, kjer je bil župnik njegov prijatelj in dobrotnik g. Pražnikar. Dan nove maše Slomšekove bil je dan največjega veselja za njega samega, pa tudi za župnika Jakopa Pražnikarja, ki je bil njegov duhovni oče. Kakor duhovni oče je torej spremljal novomašnika k oltarju in imel tudi slavnostni novomašni govor v veliko veselje Slomšku. Slomšek pa je kmalo potem postal naj bolj sloveč pridigar lavantinske škofije in vseh slovenskih pokrajin. —

Naj tù podamo dva nauka šolski mladini naši.

I. Dijaki naj se prav pridno učé po zgledu Slomšekovem. Mladost je čas setve; v mladosti treba je sejati in ravnati se po besedah Sirahovih, kateri pravi: „Sin, z mladega uk sprejemaj in našel boš modrost do sivih lás“. In: „Ne zametuj govorjenja starih modrih, temuč vadi se v njihovih pregovorih. Zakaj od njih se boš učil modrosti in pametnih naukov. Ne puščaj v némar govorjenja modrih; od njih se boš učil modrosti in ob času potrebe odgovor dati.“ Pridne dijake Bog in ljudje radi imajo; zato se tudi ubožni že izšolajo, ker dobrotniki jim radi pomagajo v potrebah, da napredujejo.

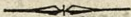
Kaj pa lenoba? Resnične so besede Vodnikove: Lenega čaka stergan rokal in palica beraška. Kdo mara za lenega dijaka?... Dobrotniki ga zapustijo. Iz šole ga izbacnejo, ker noče rabiti svojih talentov od Boga mu darovanih; in čaka ga oster odgovor, ker je 5 talentov zakopal. Pomisliti je treba, da za vsako službo se dandanes veliko ljudi ponuja, in da po enem kosčeku kruha več ljudi sega; toraj je treba mladim marljivosti, pridnosti velike: za lenuha ni kruha.

II. Mladina in posebej dijaki morajo biti vzor, cvet lepega obnašanja ter modrosti. Že stari Tobija je rekel svojemu sinu: „Boga imej v sercu vse svoje žive dni, in varuj se, da kdaj v greh ne privoliš, in v nemar ne pustiš zapoved Gospoda našega Boga.“ In Pridigar pravi: „Spomni se v svoji mladosti svojega Stvarnika“. Strah Božji naj navdaja mladenča in naj ga varuje grešnih stopinj. Le nedolžno veselje sme dijak uživati, kakor se bere v bukvah Pridigarjevih: „Veseli se mladeneč v svoji mladosti... ali vedi, da bode Bog tebe zavolj vsega tega na sodbo postavil. Izženi jezo iz svojega serca in odverni hudobijo od svojega mesa. Zakaj mladost in sladnost je prazna reč.“ S temi besedami „Pridigar“ dovoli mladosti nedolžno veselje, to je, tako veselje, katero ne nasprotuje pobožnosti, in opominja mladost, da naj ne pozabi Boga, vsegavedočega, pred katerim

nam bo enkrat od vsege obnašanja in življenja odgovor dati. Dijaki, ne delajte in ne govorite, kakor tisti hudobneži, o katerih piše kralj Salomon: „Pridite, pravijo oni, in uživajmo pričujoče dobrote in hitro rabimo stvari še v mladosti... Tergajmo rožice veselja, dokler ne zvenejo... Nobeden izmed nas naj ne bo odločen od našega razuzdanja, da se bo povsod znalo, kako smo bili veseli, zakaj to je naš delež in odloček.“ (Modr. 2, 6–9.) Dokler smo mladi, pravijo hudobni, bodimo veseli, in se veselimo življenja; na večnost bodemo takrat mislili, kadar se bo kri v naših žilah ohladila, in nas svet s svojim veseljem več mikal ne bode. — Nesreča velika, da mnogi dijaki zaidejo na napčno pot — pot greha in hudobije, in spolnujejo se nad takimi besede v bukvah Jobovih: „Pregrehe njih mladosti bodo njih kosti napolnile in ž njimi v grobu počivale.“ Prepozno je zdihovanje, kakor se bere v Pridigarji: „Zakaj sem sovražil krotitev, in se ni vdalo moje serce svarjenju. Zakaj nisem poslušal glasú svojih podučevalcev in nagnil svojih ušés učenikom!“

Naj bi pač naša mladina o začetku šol te besede dobro premislila, in se ravnala po teh naukih, ter posnemajoča Jezusa, Božjega Sinú, rastle v starosti, modrosti in milosti pred Bogom in pred ljudmi.

J. C.

Lepa smert mladega japonskega študenta v Nagasaki.

To le bodi povedano našim mladim dijakom, da bi kaj več serčnost dobili. Kajti zapeljani od framasonskih zistemov, bukev itd. so mnogi tako ob vso duhovno moč, da jih je pred kakim junaškim katoliškim sklepom tako groza, kakor pred smertno koso. Poslušajte, kaj veliko mlajši mladenči, kot ste Vi, z junaško hrabrostjo doveršujejo!

Janez Kerstnik Ivanaga Katsutaró je bil učenec prvega latinskega razreda. Biló ga je sama pohlevnost in odkritoserčna bogoljubnost, zato ga je vse rado imelo, učeniški in sošolci. Škóda pa, da je bil slaboten in bolehen, akoravno še mlad. Pa od kod je bilo to? Terpljenje, terpinčenja, razne muke in bolečine so ga bile poterle. Dobo svojih otročjih lét že je moral prebiti v pregnanstvu in v ječi. Zakaj? Mar zarad pobojev, pretefov, kakor toliko slovenskih mladenčev? O kaj še!... Za sveto vero, ktero se ne mara ti, naš mladeneč, le očitno spoznavati že bojiš, za vero je on to terpel.

Imel je šest lét, ko je zbučalo preganjanje kristjanov l. 1870 v Ūrakami. Mali spoznovalec je tudi pred obličjem rabeljnov neprestrašeno stanoviten ostal v sv. veri. Njega, kakor tudi druge iz njegove družine, so neusmiljeno zvezali in vklenili, na japonsko ladijo vergli ter vse vlekli v okrajino Kičon. Tam so kristjane tri leta najbolj neusmiljeno terli in terpinčili. Pomanjkanje in vsaktere muke so zasadile klico sušice v življenje mladega Ivana.

Že proti koncu laanskega leta, piše misijonar, me je začelo skrbeti njegovo zdravje, in bil sem prisiljen mu poprej dati počitnice. Domača sapa in življenje na deželi mu je moči nekoliko povernilo, kakor se je zdelo, in o začetku šolskega leta 8. listopada je sam mislil, da je dosti terden, da zopet prične študirati. Komaj pa je minulo 14 dni, že mu je bilo treba zopet zapustiti semenišče in poverniti se k svoji družini. Zdravnik mu je kmalo naravnost povedal, da mu ne more pomagati noben pomoček. Od takrat je Ivan le to mislil, da se naj bolje, kar je moč, na smert pripravi.

Svojo smertno sodbo, pravi misijonar, mi je v pismu naznanil z ravno tako velikim veseljem, kakor kak drugi sporoči, da se je ozdravil.

Ob koncu listopada je pisal z derhtajočo roko, da je konec z njim in da so vsi zdravniki nad njim obupali.

Vender konec še ni bil tako blizo; revež je terpel še nekaj mesecev. Vsi kristjani Urakamci so stermeli zarad njegove čudovite poterpežljivosti in vdanosti, s kakoršno je dolgo in hudo bolezen prenašal.

Misijonar sam, ki ga je obiskoval in se spominjal, da ta ubogi deček bo že skorej angeljček pred Božjim sedežem, je imel globoko spoštovanje do njega in priporočeval mu je, da naj prosi Boga za misijon in za semenišče, kadar v nebesa pride.

Še le 28. sušca se je približal njegov poslednji dan. Misijonar je poklican, podá se urno v Hiro, dve uri daleč, na dom mladenča. Ko pride, se je njegova mati na pragu jokala. K sreči pa je bil Ivanček še živ, toda komaj je še sôpel.

Precej pokleknem k njemu zraven matere k plevnici, pravi misijonar. Smertna borba mu obraza ni bila spremenila. Še zmiraj je bil tisti tihi, vdani obrazek, s kterega je gledal mir njegove duše. Napol kalne oči so bile obernjene na križec, ki ga je držal s sklenjenimi rokami na persih. Bil je popolnoma pri zavednosti.

Berž ko me je zagledal, je skušal glavo malo vzdigniti, in rekel je z umirajočim pa razločnim glasom: „Moj oče, koliko truda Vam vendar prizadevam! Želel sem Vas še enkrat viditi, predno umerjem. Toda ta pot je gotovo pri koncu.“

„Ljubi otrok“, mu odvernem, „zaupaj in le na to misli, da pojdeš k ljubemu Bogu. Tebi v toláž in poterdilo sem ti prinesel bla-goslov našega dobrega škofa, ki te močno milovajo v tvojem terpljenji. Ne pozabijo na-te v svoji molitvi; še dávi so maševali za tebe, da naj ti naš Zveličar pomaga in te poterdi.“

„Hvala! Povejte jim, da sem jim serčno hvaležen! Ker meji je molitev tako močno potrebna.“ ...

Vprašan, če se boji umreti, je rekel: „O ne; že davno sem v sercu želel umreti; nisem si pa upal ljubega Boga za to prositi; čakal sem, da sam odloči uro.“

„Ta ura je zdaj prišla“, mu pravi misi-jonar in ga opomni, kako dobro je zanj, ker v malo trenutkih bo že v nebesih. Priporoči mu g. misijonar še toliko nevérnikov, ki so krog njega v unem kraji, da naj prosi za njih spreobrnjenje, kakor tudi za škofa in za njega (misijonarja), ki mu je bil učenik.

„O ne bom pozabil, ne Vas in ne preč. škofa“, bil je tako ginjen, da ni mogel spre-govoriti, prijel je misijonarja za roko, jo pri-tisnil k ustom, in dve debeli solzi ste kanili na mašnikovo roko.

Bilo je ob osmih zvečér. Misijonar se zarad toliko opravil ni mogel več muditi. Ob-molil je z njim molitve za umirajoče in odšel domú po svojih opravilih.

Drugo jutro, ravno ko je imel misijonar k oltarju stopiti, je dobil naznanilo, da je dobri Ivan sklenil. Pokopan je bil 30. sušca t. l. v cerkvi „neomadežanega Spočetja“ v Jamazatu pri Urakami. Cerkev je bila tako polna, kakor o praznikih. Več kot 1000 kristjanov je pustilo delo, da so temu vsim znamenju in ljubljenu dečku skazali poslednjo ljubezen in češenje. V procesiji so ga ljudje spremili na pokopališče med molitvijo sv. roženkranca.

Njegovi sošolci so mu na grob postavili kamenit križ z napisom:

Tukaj počiva

Janez Kerstnik Ivanaga Katsutaro,
star 17 lét.

„Blagor jim, kateri v Gospodu zaspe!“

K temu bodi pristavljena opomba: Ta mladeneč je z misijonarjem govoril o smerti, kakor bi bila to naj bolj vesela dogodba, in misijonar z njim ravno tako; zakaj se pa pri nas mnogi tako grozno bojé bolnika opomniti, da je nevarno, da bo umerl, in tako se velikrat zgodí, da revež bolnik umerje brez ss. zakramentov, brez pomoči za neskončno večnost! To ni ljubezen do bolnika, ampak naj strašnejši neusmiljenost. Bog nas vari „neprevidene“ smerti.

Sam mora človek kaj terpeti, potlej bo usmiljen do družih.

Premožen oče je želel, da naj bodo njegovi otroci blazega in usmiljenega serca do družih ljudi, posebno pa do lačnih, ubožnih, terpečih. Da bo pa otrok imel res usmiljenje do lačnih in stradajočih, je dobro, če sam lakoto poskusi.

Kaj tedaj stori bogati oče?

Rekel je ženi: Najini trije dečki imajo živeža in obleke dovolj — hvala Bogú! — ne vedó, kaj je gladež in stradež, jaz pa sem vedil svoje dni, zato vem zdaj skerbeti in gospodariti. Ukazano ti je toraj, naj troje mladih gre jutri v šolo brez zajutreka.

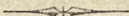
Tako se je zgodilo, kakor tudi je mater serce bolelo. Dečki so na to materino naznailo nekaj začudeni, nekaj žalostni; pa ne pomaga nič, dosti je materina beseda: „Oče so prepovedali vam dati zajutrek“.

Poldan se bliža, in kdo se bolj veseli kosila, kakor trije izpósteni dečki? „Mati, mati, dajte jesti; lačen — lačen!“ Taka pesmica se je glasila iz njih ust. Toda, o strah!

Mati zopet rečejo: „Oče so prepovedali — rada bi vam dala, ali: ne smem, ne smem“. To jim je bilo odveč, solze so jih zalivale in zdihovali so: „Oh vender no, mati! kaj pa smo naredili, da nas oče tako neusmiljeno kaznujejo?“ — „Pojdite k njim“, pravi mati, „prašajte, pa lepo prosite, da smete jesti; recite, da ste lačni, lačni, in da popoldne ne morete v šolo brez kosila.“

Pošljejo tedaj mlajšega k očetu; poterka na vrata — oče se ne oglase, poterka drugič — še vse tiho; še le v tretjič se zasliši merzel glas: „noter!“ Očetov naj mlajši sinček se bliža s solznimi očmi in pravi: „Oče, prosimo, naj smemo jesti, smo lačni — lačni!“ — „Takó, lačni ste? Pokličí sem še una dva.“ Objokani pridejo. „Kaj smo hudega storili, oče,“ reče naj starejši, „da bi ne dobili jesti?“ — „Kaj ste storili, za to se zdaj ne praša; povejte mi pa, ali ste res lačni? — „Res, hudo, prav hudo smo lačni“, odgovoré dečki. „Je li to hudo, lačen biti?“ govoré oče dalje. „Hudo, prav zelo hudo“, odgovorijo sinčeki. — „Iz tega lahko vidite, otroci, kako je pri sercu ubožnim šolarjem, ki nimajo nič zajuterká, ali celo kosila ne, in drugim ubožnim ljudem in prosjakom. Henrik (tako je bilo ime naj mlajšemu), boš li rad dajal božcem kruha?“ — „O rad, oče!“ — „In vidva tudi?“ — „O tudi, tudi; zdaj vemo, kako hudo je lakoto terpeti“.

Na to gredó oče z njimi k mizi, na kateri je bilo obilno jedí pripravljenih. Ta pot so veliko lepše pred jedjo molili, kakor drugekrati in prav serčno so bili hvaležni Bogu za jed in pijačo; pa tudi usmiljeni so bili do ubožnih sošolcev in družih revežev. Kadar so vidili reveža, so se spomnili, kako so jih bili modri oče spostili, da bi njih serca storili dobrovoljne do ljudi, ki lakoto in pomanjkanje terpé. — To je bilo že nekaj; staviti pa bi hotel kaj, da skoro vsak zmed dijakov in učencev naše študentske kuhinje je imel že vse hujše poste, kakor uni sinovi premožnega očeta.

Dogodba pri kraljevi mizi.

Kralj Alfons je svoje dni zvedil, da nekteri dvorskih dečkov ne marajo za molitev, — tudi ob jedi nič ne molijo.

To je bolelo dobrega kralja in sklene jih posvariti, poboljšati.

Nekega dne te sicer osmukane gospodiče povabi k svoji kraljevi mizi. Olikano se oblečejo in pridejo na kosilo.

Kralj tistikrat tudi sam nalaš ni molil; — dečkov, se ve, se nobeden ni pokrižal.

Ker gospodiči vidijo, kako dobrovoljen je kralj, se z vso nasladnostjo z dragimi jedmi pitajo in sladko vino pijejo, kakor je vsakemu ljubo in drago. Pri naj bolji volji so, — kar se primaši ves razkodrán in capudrast prosjak v obednico. Ne reče ne bev ne mev, ne zmeni se za nikogar, — usede se prav zložno k kraljevi mizi in začne jedi zajemati, grabiti in požrešno uživati, pa z vinom jih zalivati, da je bilo čez vse nespodobno. (Vse je bilo tako dogovorjeno.)

Gospodiči ga pogledujejo, stermé, jeza jih grabi zarad tolike prederznosti tega čudnega gosta. Tudi kralj se kaže nejevoljnega

in praša strežaje, če je ta prederzni človek prosil, da naj ga h kraljevi mizi pustijo? Strežaji pravijo, da ne, in dečki se ga hočejo lotiti, da bi ga iz obednice pognali.

Kralj jim vender zapové, naj ga pusté pri miru.

Zdaj bore gladúh začne še bolj slastno pojedati, kakor da ga ni imel tacega kosila vse svoje dni. Berž pa, ko se prav do gerla natêpe in napije, si obriše brado in jo tako neomikano proč pobere, kakor je bil prišel. Da bi Boga zahvalil, ali kralju kako hvaležno besedico rekel, — tega še mislil ni.

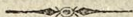
Neizrečeno hudí so bili osmukani gospodiči zarad tako silno ostudnega vedenja; niso imeli psovk zadosti, da bi se bili po volji znosili nad gerdinom.

Zdaj pa vstane kralj in začne govoriti:

„Nad tem siromakom se vi toliko hudujete zarad njegove robate nehvaležnosti; vender je on le en samkrat v življenji storil, kar vi počenjate vsak dan po dvakrat! Lejte! nebeški Kralj tudi vam vsak dan dvakrat napravi mizo: vi se najeste in napijete, — pa kakošno je vaše obnašanje? Za jéd Boga ne prosite, in se ne zahvalite: ravno tako delate, kakor oni nehvaležni berač! K mizi pridete in besede ne rečete Kralju in Očetu v nebesih; in kadar se najeste in napijete, si usta obrišete, in ni vam mar, da bi zahvalo izrekli Delivcu vsih dobrot! Menite li, da se ne bo

tudi nad vami dobrotljivi Bog serdil, kakor ste se vi nad onim zaguljenim beračem!“

Te rezne in poštene besede so mladenčem v serce ségle; rudeče jih je sprehajalo, in nikoli več niso opustili moliti pred jedjó in po jedi.

Če je koristno romane čitati?

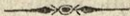
Zloglasni Rusó (Jean Jeaque Rousseau) je sam povedal, da je bral vse romane (izmišljene in veči del spotikljive povedke), ki jih je bilo dobiti v njegovem kraju. Pa kaj je imel od tega? Zmešal si je domišljijo, domišljeval si pošasti, s katerimi se mu je bilo vojskovati, katerih pa nikjer ni bilo; bil je plah in le takrat vesel, če se je po dnevi po vertih in gozdih potikal, zvečer pa s svojim pesom in mačko sam večerjal. Bil je natolcljiv, sovražljiv do posameznih ljudi in zgodaj v ostudne pregrehe zapleten. Mater je bil zgodaj zgubil, oče se zanj ni menil. Postal je bil pozneje iz kalvinarja katoličan, pa kaj mu je to pomagalo, ker je zraven tega nečisto živel? Ni čudo, da se je zopet povernil v kalvinarstvo. Tedaj omahljivec. Modroval je v svojih spisih, pa modrovanje je bilo zastavljeno na lažnjivo podlago, na napčne načela; toraj vse modrovanje zmešana štrena,

zbrozga čudnih misel in laži. Zato je bil tudi preganjan zaradi brezbožnih spisov. Kako grozno je, kar se bere v njegovem življenji, da pozneje oženjen je petero svojih lastnih otročičev tako od sebe bacnil, da jih je poslal v najdenišnico, akoravno je poprej sam pisal o takratni pomanjkljivi izreji.

Koliko resno svarilo je to žalostno življenje za mlade ljudi, da naj ne beró vešastih romanov in družih spotikljivih bukev! Prav lepo piše prijatelj mladine v tem oziru, ko pravi:

„Ne smete brati nobenih nekoristnih, malopridnih in škodljivih bukev; kajti strup so za vas, in prekucnejo vas v naj večji nesrečo!“

Neizrečeno ljubeča mati, preserčno hvaležen otrok.

Pred več leti gre v Švicarskih gorah kmetica zjutraj z družimi posli na polje žét. Vzela je seboj svoje malo dete. Položi na polji dete v mehko travo in začne žéti. Žanje naprej in prižinja delj in delj; kar zasliši nad seboj šum in fofotanje s perutnicami, in ko pogleda od kod to prihaja, zasliši glasno vekanje svojega deteta;... ta trenutek zagleda, kako velikansk berkasti jastreb otroka s kremplji zagradi in po zraku odnaša.

Žena strašno zakriči in druge ženjice pritekó. Vse vidijo, kako jastreb na višavi z otrokom preč letí, mati pa blede in terda kakor steber roke steguje za jastrebom in široko odpertimi očmi nepremakljivo za njim gleda. Jastreb pa vedno višej in višej letí z detetom proti gnjezdu, ter se poslednjič zgubi v duplino sredi stermih pečín.

Neprevidoma, kot bi se mati zbudila iz strašnih sanj, kakor vihár plane kviško in zbeží. Ljudje prvi trenutek niso vedili, kam; ali predno so mogli prašati, vidijo ubogo

obupno mater hiteti v hrib proti mestu, kjer je bil jastreb zginil. Kobacá od kamna do kamna, — zdaj zgrabi za borov germ, zdaj plazi čez peščeno meljino, zdaj nazaj zdersne, zdaj stopa zopet kviško, dokler ne prispè do skalnate stene — in zdaj gleda na vse strani, kje bi se dalo nakviško. Vškne se čez nadvisečo skalo, potem zopet dalje. Zdajci obstane pred skalnato razpokljino, in ondi gori v luknji na višavi je jastrebniak. Mati stegne roke proti nebesom in moli, in zdaj — o Bog! pomagaj ji! — požêne se čez prepad in — hvala Bogu! — na unem kraju je, in zopet si pomaga dalje kviško. Pa glej! poškodovala se je blezo, le še z rokami in po kolenih se dalje plazi; le prav počasi prihaja naprej; zdaj le še malo dalje, in je pri duplini. Obstojí, roke razpnè, — potem pade na tla, in ni je več viditi. Nato izletí jastreb iz dupline, bíje s perutimi in fofotá sem ter tje pred luknjo.

Dva urna fanta sta za ženó hitela, kar sta mogla naj hitreje; bila je pa ona daleč spredej. In ko tudi sama tje gori prideta, sta našla ženo v terdi omedlevici, skoraj kakor merliča — na rokah in nogah kervovečo in na obrazu ranjeno in opraskano; zraven nje, zunaj jastrebjega gnjezda, leží njeno dete, nepoškodovano, le od jastrebovih krempljev je tu pa tam kervavo opraskano. Angelj varh ga je obvaroval, ko ga je jastreb nesel.

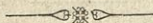
Predno so ubogo mater pripravili k zavednosti, je prišlo tje gori nekaj družih ljudi, ki so mater in otroka počasi in previdno spravili v nižavo. Toda mati ni več dolgo potem živela. Zmešano je govorila in kmali je umerla. Od blizo in daleč so ljudje prišli na pogreb — prezvesti materi skazat poslednjo čast.

Nekaj lét potem pa so dan na dan na grobu te matere vidili dete klečati; včasih je imelo pri sebi cvetlični venec, ki ga je obesilo na grobni križ. Dolgo in dolgo je prejokalo na grobu zveste matere, in slišali so ga večkrat zdihovati in klicati: „O moja mati! ko bi vendar Vi še živeli! O kako ste Vi mene ljubili! Vi ste za-me umerli!“ —

Pisatelj v „Missionsblattu“ (22. oktobra 1882) je tej resnični in presunljivi dogodbi pridjal še tudi koristen nauk. Otrok marsiktere uboge matere morebiti služi daleč od domačije v hiši, v kateri mladi in stari jastrobi v človeški podobi letajo. In otrok piše in očetu ali materi toži svojo bridkost, kako se mu je po dnevi in po noči braniti zoper te roparske krokarje, da si ohrani nedolžnost in poštenje.

Kaj bode storila v takem primérljeju keršanska mati? Ako je prava mati, ona hiti in izterga svojega naj ljubšega otroka iz krockarske luknje, da se obvaruje naj boljše lepota in blago. In dobra mati, če malo svet pozná, svojega otroka nikoli in nikakor ne dá tje v en dan v tujo hišo; dá ga le v tako

hišo, kjer je pošten in pobožen gospodar in bogoljubna, vérna gospodinja, ter bodeta namestnika očeta in matere svojemu poslu, skerbela za red in strah božji. — Ravno to storita dobri oče in dobra mati, kadar zvesta, da je njun sin ali njuna hči, ako sta otroka v mesto v šolo dala, v slabi hiši, v pohujšljivi družini: o kako hitita uzet izmed krockarjev svojega jagnjiča in ga preselit v stanovanje (kvartir), kjer bo varna njegova duša! Dobra mati je za otroka res pravi nebeški dar. O molite, otroci, da bi usmiljeni Bog vsakemu izmed vas ohranil dobro mater!

Osoljenke.

Učenjak in ovčar.

Učenjak. Tvoj pomagavček mi je djal, černe ovce veliko manj jedó, kakor pa béle. Kaj ne, da se je lagal?

Ovčar. O ne!

Učenjak. Kako, da ne?

Ovčar. E nó; véste, da je veliko manj černih, kakor pa belih ovce na zemlji.

Odkritoserčen odgovor.

Učitelj je pojasnoval, kaj je to: misliti, in po daljšem razlaganji je prašal malega dečka: „No tedaj, kaj ti n. pr. zdaj le misliš?“

Ni si dolgo pomišljeval deček, ter je odgovoril: „Je nu, mislim si, da bi le skoraj gospod učitelj šli iz šole, in mi domú“.

Dijak in zdravnik.

Dijak. Od kod je to, gospod doktór, da mi vedno mraz prihaja v glavo?

Zdravnik. Znano pravílo je, mraz vselej sili v slabši déle človeškega života.

Kmet in doktor-skaza.

Kmet. Slišite, gospod dohtar, ako bi v družnji pred drugimi malopridnega zanikarneža imenoval sleparja in goljufa, jeli to taka reč, da mora človek zato iti sedét?

Doktor-skaza. Kaj pa, da. To je „verbal-injuria“ in naj manj sedem ali štirnajst dni ječe ti nakloni.

Kmet. Če je taka, pa vam rajši nič ne rečem.

Nič mar!

Strežej. Gospod baron, moj tovarš vedno zabavlja čez mene.

Baron. To meni nič mar.

Strežej. Pa tudi čez vas zabavlja.

Baron. To te bi nič mar. Zapiši si za uho!

P o r e d n o.

Jaka. Lej, lej ona gospodiča, kako imata majhni kapici.

Jože. O, prav dosti sta veliki, — sej tudi spodej pod kapicama ni kaj velicega.

Naj boljši dan v tednu.

Janez. Kteri dan v tednu se tebi zdi naj boljši, Jurko?

Jurko. Mislim, da bo sobota, — ta dan vsak pometa pred svojim pragom, in to je gotovo prav dobro delo.

Kako se dá 7 enako razdeliti med petére?

Učitelj. Poslušaj Janko! Ti imaš pet bratcev in moraš sedem jabelk med-nje razdeliti; kako boš delal, da vsaki dobí enak del?... Ne véš?... Kdo zna to rešiti?...

Učenec. Jaz, gospod učitelj.

Učitelj. No, kako?

Učenec. Dal bi jabelka poprej v čežano skuhati.

Kar je iskal, to je našel.

Točaj praša na železnici ženo iz švabskega okraja, od kod je to, da se Švabi še le v štiridesetem letu pameti zavedó, in kaj vender v švabski deželici počenjajo s toliko množico nedoletnih gumpcev? — „Taki postanejo pri nas točaji“, odgovori žena jezičniku.

Kratka, pa slavna zgodovina dijaške kuhinje.

1. Luč življenja je zagledala dijaška kuhinja v Ljubljani leta osemnajst sto sedemdeset in devet.

2. Sedež njen je tam, kamor se lačen učenec usede malo jést, da potlej nadalje ložej strada.

3. Njeni akcijonarji so po Slovenskem, nekteri v Terstu, na Dunaju, pa tudi še po daljni Ameriki. Pristopilo jih je že precej, odstopil blizo razun umerlih še nobeden ne, ker so prepričani, da je reč dobra za nado-vito, ter blagoupno mlado človeštvo.

4. Namen je ta: obvarovati, da bi kaka blaga šolska dušica zarad pomanjkanja k življenju potrebne vlage ne usahnila.

Pravila. a) Noben akcijonar ni zavezan kaj plačati, kajti je svoboda v pravem pomenu. b) Nobeden vklenjen, da bi moral doplačevati. c) Nobeden ne more nič

zgubiti, dobiti pa nezmerno veliko. d) Obresti so prav prav velike in izplačuje jih neka velika Gospa v imenu še vse višega Gospoda. Sicer je naj manjša plača saj 1 sold na leto, naj večja še ni določena.

Nadaljno razvijanje. Bilo je prvo šolsko leto prehude lakote otetih blizo 40; drugo leto čez 60; letos je pa taka letina za to versto človeštva, da število že sega proti stotini, ali jo je preseglo. Pa to ni lakomišljenost v sprejemanji, ampak potreba taka, ki na želodec terka.

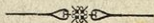
Sočutje ima ta stvar veliko, naj bolj pri taci, ki so svoje dni „maturo“ delali iz tvarine, ki se ji pravi „stradež“.

Pri nekterih deležnikih so „dobitki“ že izsrečkani in šli so po veliki znesek, kakor so n. pr. blagi † župniki: A. P—r, A. P—k, A. J—c. idr.;

Pri slučajnem razrešenji. Edini paragraf: Ako reč gre na boben, zgubé le tisti, ki nič nimajo; nikoli ne tisti, ki so kaj dajali.

Opomba. Kdor je vse prečital, utegne presoditi, koliko teh spisikov je bilo že v „Danici“ in koliko ne (aka uwan oca „ocinaD“ .ereb)

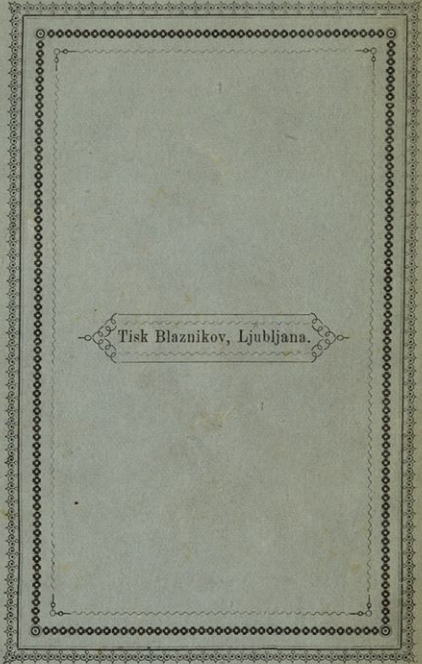
KAZALO.

	Stran
Slomšek dijak — bogoslovec	3
Lepa smert mladega japonskega študenta v Nagasaki	12
Sam mora človek kaj terpeti, potlej bo usmiljen do družih	17
Dogodba pri kraljevi mizi	20
Če je koristno romane čitati?	22
Neizrečeno ljubeča mati, preserčno hvaležen otrok	24
Osoljenke	27
Zgodovina dijaške kuhinje	30
Opomba	31

Tisk Blaznikov, Ljubljana.